

Barne- og likestillingsdepartementet Program for foreldreveiledning

**Rapport fra
”Foreldreveiledningsprosjektet for etniske
minoriteter basert på ICDP metoden 2004-2005”.**

Innhold:

1. Innledning.....	3
2. Oppsummering av pilotprosjektet.....	4-5
3. Opplegg for videreføring av pilotprosjektet.....	6-7
4. Gjennomføring.....	8-10
5. Gjennomføring og resultat av evalueringen.....	10-18
6. Videreføring.....	18-19
7. Informasjon til andre instanser.....	19
8. Appendiks: Notat fra Oslo, Stavanger, Drammen	20-26

1. Innledning.

Barne-og likestillingsdepartementet fornyer nå sin satsning på Program for foreldreveiledning, som opprinnelig ble initiert i 1995.

Programmet er et samarbeid mellom Barne-og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Ansvar for oppfølging og utvikling av programmet er overført til Barne,-ungdoms-og familiedirektoratet. Dette innebærer en fornyelse og utvikling av det generelle programmet som skal kunne gi et tilbud om foreldreveiledning for foreldre til barn på ulike alderstrinn.

Program for foreldreveiledning er et enkelt, helsefremmende og forebyggende program rettet imot omsorgsgivere generelt. Basis i foreldreveiledningsprogrammet, i den nye satsingen, er ICDP-programmet som er utviklet av ICDP stiftelsen og som gjennomføres i forskjellige land.

ICDP programmet har som målsetting å understøtte omsorgsgiveres omsorgsevne og selvtillit ved å bringe opp noen sentrale universelle temaer i all omsorg (se åtte temaer for godt samspill fra BLD) som de selv skal forholde seg til gjennom egne eksempler og samtaler i grupper. *Dette er et program som bevisstgjør omsorgsgivere om de positive sider ved deres egen praksis* – det er ikke et kulturelt pådyttende program. Vi kaller det derfor et *sensitiveringsprogram*. (se www.icdp.info)

På oppfordring fra BFD fikk ICDP stiftelsen i oppdrag i 2001 å utvikle en ny variant av ICDP Programmet tilpasset etniske minoriteter. Dette ga så opphav til ”Pilotprosjektet for sensitivering av omsorgsgivere med etniske minoritetsbakgrunn” som ble gjennomført i perioden 2002-2003 (se nedenfor og egen rapport som gir en kort innføring i ICDP Programmet tilpasset etniske minoriteter).

Den foreliggende rapport er en rapport over videreføringen av dette prosjektet som ble gjennomført i perioden fra 2004 til 2005.

Koordinator og leder for prosjektet: Mona Hannestad
Faglig ansvarlig: Karsten Hundeide

Denne rapporten er skrevet av Mona Hannestad og Karsten Hundeide.

2. Oppsummering av pilotprosjektet rettet imot omsorgsgivere med etnisk minoritetsbakgrunn

Den nye varianten av ICDP Programmet tilpasset omsorgsgivere med etniske minoritetsbakgrunn hadde som målsetting både å sensitivisere omsorgsgivere i grunnleggende ferdigheter i menneskelig omsorg generelt, men også å bygge bro mellom deres tradisjonelle omsorgsverdier og praksis og de nye verdier og rettigheter som de vil møte i det norske samfunn. Det har vist seg at det er et stort behov for dette.

En avgjørende faktor ved dette opplegget er at vi *benytter ressurspersoner fra deres egen etniske gruppe* som veileder og gruppeleder. Dette har vist seg å være avgjørende for programmets suksess. Deltakerne i omsorgsgruppene kan på denne måten forholde seg til en person som de har tillit til og de kan da også utveksle erfaringer på sitt eget språk. I tillegg har vi også en person fra hjelpeapparatet som er i bakgrunnen og understøtter den etniske veilederen i sitt arbeid og informerer om det norske samfunn når det er nødvendig

Målet med pilotprosjektet var:

1. Å utforme en justert variant av ICDP Programmet som på en *praktisk og enkel måte* kan brukes av ressurspersoner fra ulike minoritetsgrupper og ansatte i kommunale tjenester.
2. Å utforme en variant som er *kulturell relevant* og som er akseptabel i den forstand at den ikke pådytter verdier og oppfatninger som virker støtende og fremmed på mottakergruppen.
3. Å utforme en variant som er *utviklingsmessig relevant* i den forstand at den fremhever og setter i gang utviklingsprosesser i forhold til omsorg av barn som blir verdsatt og opplevd som viktig både av den gruppen det gjelder og eventuelt av de institusjoner som ellers må gripe støttende inn.
4. I tillegg vil en forvente at en med denne tilpassede variant vil ha *en merkbart effekt på deltakernes omsorgskompetanse* etter deltakelse i prosjektet.

Prosjektet hadde to faser:

1. *Opplæring av veiledere*. I løpet av høsten 2002 og våren 2003 trenet vi opp 17 ressurspersoner fra innvandremiljøene og fra hjelpeapparatet.
2. *Gjennomføring av 10 sensitiviseringsmøter med omsorgsgivere*. Dette ble gjennomført på følgende måte:
 - 7 innvandrergrupper av omsorgspersoner var med i prosjektet, hver på ca 7 foreldre. *Prosjektet gikk over 10 ganger* – fra januar til mai. Hver gruppe ble ledet av en etnisk minoritetsveileder og en etnisk norsk veileder fra hjelpeapparatet.

- De 7 gruppene hadde følgende etniske bakgrunn:
3 grupper med omsorgsgivere fra Somalia
2. grupper med Pakistansk bakgrunn
1 gruppe med tamilsk bakgrunn
1 gruppe med blandet bakgrunn: Irak, Kurder, Burundi og Hellas
- Pilotprosjektet ble prøvet ut på til sammen 47 familier med 37 kvinner og 10 menn som deltakere. Siden disse familiene hadde flere barn, var ca. 180 barn direkte berørt av prosjektet. (Fra spedbarn til ungdom).
- Etter hver 3 gang ble det holdt veiledningsmøter der gruppelederne møttes og rapporterte om sine erfaringer til prosjektledelsen. Det ble laget en film/ CD over programmet anvendt på etniske minoriteter, en rapport og en manual.

Resultater.

De foreløpige resultatene fra dette opplegget var meget positive av følgende grunner:

- Fra første stund var *oppmøtet og villigheten til å delta meget stor*, selv uten noen form for kompensasjon bortsett fra utbyttet ved selve opplæringen. Det skyldes utvilsomt at vi benyttet innvandrere fra samme etniske gruppe som veilederne. Etter at kurset var over var de fleste interessert i å fortsette videre på eget initiativ. De dannet også et nettverk seg i mellom og kom dermed mer ut fra familiene.
- Tilbakemeldingen fra gruppene var udelt positiv – de ønsket at kurset skulle vare lenger og de hevdet også at de nå *følte seg tryggere som foreldre og omsorgsgivere og at de nå så og forstod barna sine bedre, og var mer klar over viktighet av deres omsorg for barnas utvikling*
- Flere av dem la vekt på at det som vi kaller *positiv grensesetting* (i motsetning til negativ med aggresjon og ydmykelse) var noe nytt for dem som de festet seg ved.
- Det var også et ønske om at fremtidige kurs skulle vare lenger og at vi burde *fokusere mer på ungdom*. Dette var tydeligvis et område som de følte var problematisk.
- De ønsket også at vi skulle bruke ennå mer tid på å *diskutere kulturelle forskjeller og mer om norsk oppdragelse og omsorg*. De var særlig opptatt av hva barnevernet kunne foreta seg og dette var noe som de var redd for. De uttrykte behov for å kjenne norske forhold mer direkte gjennom personlig kontakt med nordmenn.

Det har i etterkant vært gjennomført to samlinger med veilederne. Seks av veilederne har deltatt i treneropplæring. Erfaringene så langt viser at de som har en stilling/arbeidssituasjon som gjør det mulig, har fortsatt med foreldregrupper. Med disse foreløpige resultatene ønsket vi at arbeidet skulle videreføres og settes ut i praksis på bredere basis, der en la inn evaluering som en del av implementeringen, slik at en kunne få en løpende kvalitetsvurdering av gjennomføring og effekten av programmet.

3. Opplegg for videreføring av pilotprosjektet

ICDP søkte BFD om videreføring av prosjektet. Målsettingen med videreføringen var todelt og ble beskrevet slik;

”Utvide prosjektet til nye grupper av minoritetsforeldre, med særlig vekt på de som en antar vil være i risikozonen. Over lengre sikt spre dette til sentrale byer og videre til andre sentrale kommuner. Å teste ut om de foreløpige positive resultater opprettholdes og eventuelt forbedre dem gjennom løpende feedbackprosess.”

Prosjektet fikk navnet ”*Foreldreveiledningsprogrammet for etniske minoriteter basert på ICDP metoden.*”

Samme modell og prosedyre som ble benyttet i pilotprosjektet skulle også benyttes i videreføringen. Dette betyr følgende:

- At gjennomføringen ble delt i to faser, først en fase med opplæring av veiledere og *deretter en gjennomføring der disse veilederne fikk sine egne grupper der de gjennomførte selv opplegget på 12 møter*
- På samme måte som i pilotprosjektet hadde hver gruppe en etnisk minoritetsveileder og en etnisk norsk veileder.
- Den manualen som var blitt utviklet i pilotprosjektet ble nå delt ut og kom til nytte som en referansebok der hele opplegget ble beskrevet i detalj
- Basert på den feedback som fremkom i pilotprosjektet, ble det lagt vekt på å gi mer plass til å ta opp kulturforskjeller og også diskutere problemer knyttet til grensesetting med ungdom. Dette er med i den nye manualen.
- Også i videreføringen var det et eget evalueringsopplegg med både intervju av foreldre og veiledere pluss loggbøker fra hvert av de 12 møtene.

I tabellen nedenfor sammenfattes hovedtrekkene i veilederopplæringen som ble gjennomført:

Tabell 1: ICDP opplegg for veilederopplæring tilpasset omsorgsgivere med minoritetsbakgrunn (se manual)

6 OPPLÆRINGS-DAGER MED TEORI OG PRAKTISKE ØVELSER.

Dag 1: Bakgrunn for ICDP programmet.

Betydning av samspill for barnets utvikling.

Omsorgsgivers oppfatning av barnet

Sonen for intimitet –inkludering og utstøting

Dag 2: De tre dialogene/ Åtte temaer for godt samspill

Dag 3: Gjennomgang av praktiske oppgaver.

De syv prinsippene for sensitivisering.

Prinsippene for implementering og bærekraft.

Dag 4: 12 møter med omsorgsgivere

Veilederens rolle og arbeidsoppgaver

Rekruttering av omsorgsgivere.

Dag 5: Om kulturell mangfoldighet i barns utvikling

Dag 6 : Kulturelle forskjeller og omsorgsgivere med etnisk minoritetsbakgrunn i Norge.

De fire første møtene med omsorgsgivere.

3 DAGER GRUPPEVEILEDNING

Dag 7-8-9:Veiledning på selvtreningsprosjekt, gjennomgang av møter med omsorgsgivere og sensitiviseringsøvelser.

4. Gjennomføring.

Dette opplegget ble så gjennomført i tre byer, Oslo, Drammen og Stavanger. I tabell 2, nedenfor gis en oversikt over formatet på prosjektet og de grupper som gjennomgikk sensitivisering.¹

Tabell 2: Videreføring av pilotprosjektet 2003-2005

2004-2005	Drammen	Stavanger	Oslo 1	Oslo 2
Antall veiledere trent	21	21	21	19
Antall grupper med Omsorgsgivere	10	7	6	8
Antall omsorgsgivere deltatt	42	32	33	42
Forskjellige etniske minoriteter:	2 Albanske 3 Tyrkiske 1 Pakistansk 1 Tamilsk 1 Persisk 1 Kurdisk 1 Blandet	1 Kurdisk 2 Tyrkiske 1 Tamilsk 1 Iransk 1 Eritreisk 1 Thailansk	4 Pakistanske 1 Somalisk 1 Tamilsk	1 Somalisk 1 Tamilsk 2 Pakistanske 2 Tyrkiske 1 Arabisk 1 Afghansk
Tid for gjennomføring fra-til	April 2004-Mars 2005	Nov 2004-Mai 2005	April 2004-Nov 2004.	Nov 2004-Mai 2005
Evaluering gjennomført	Ja	Ja	Ja	Ja
Andre kommentar:		2 gruppe er fullført senere	3 grupper er fullført senere	1 gruppe fullført senere

Tabellen over viser hovedtrekkene i gjennomføringen både med hensyn til antall, deltakere og tid.

¹ Kommentar til tabell 2:

Veilederne: I denne evalueringen er det 6 grupper som ikke er tatt med. Veilederne gjennomfører grupper etter avsluttet opplæring pga sykdom hos en av veilederne eller pga problemer med rekruttering. Antall barn som er direkte involvert er det samme som antall foreldre Antall søsken som kommer i tillegg er indirekte involvert.

Evaluering: Alle som har levert loggbøker har evaluert, med noen få unntak

Oppstart

Prosjektet startet ved at det ble avholdt møte i Barne- og familiedepartementet i februar 2004 med representanter fra Oslo, Drammen og Stavanger. BFD inviterte kommunene til et samarbeid om veiledning til foreldre med minoritetsbakgrunn. Det ble informert om formålet med prosjektet, det faglige innholdet, og gjennomføring av opplæring.

Siden gjennomføringen var litt forskjellige i de tre byene vil hver enkelt by bli kommentert nedenfor:

Oslo:

Veilederopplæringen startet i april med 21 deltakere; 11 med minoritetsbakgrunn og 10 etnisk norske. Deltakerne kom fra Pedagogisk fagsenter i Bydel Gamle Oslo, Bydel Grorud med deltakere fra henholdsvis Språkenheten avd. barn og unge, helsestasjon, og Støtte- og habiliteringsenheten. Bydel Vestre Aker hadde deltakere fra barnehage og åpen barnehage, Søndre Nordstrand fra barneverntjenesten og Asker kommune fra hjelpetjenesten.

Minoritetsveiledernes morsmål var urdu, somali, tamilsk og nigeriansk.

Det ble sendt ut nytt tilbud om opplæring til bydelene i Oslo, med oppstart i November 2004. De som deltok i *gruppe 2* i Oslo var Helsestasjonen i Bjerke bydel, Pedagogisk fagteam/fagsenter og åpen barnehage i Gamle Oslo, Rosenhof fl. barnehage og Akerselva barnehage i Grünerløkka bydel, Lokale tiltak Gjestehuset og Innvandrerseksjonen i Alna, helsestasjonen i Nordre Aker, og en helsestasjon i Asker kommune.

Minoritetsveiledernes morsmål var somali, tamilsk, urdu, tyrkisk, arabisk, dari-og pashtutalende.

To veilederpar trakk seg rett før oppstart av opplæringen, slik at gruppen hadde et noe lavere antall enn ønsket.

En student fra Institutt for spesialpedagogikk brukte arbeidet i Grorud bydel som grunnlag for sin masteroppgave. Hun deltok på foreldremøter og foretok intervjuer.

Arbeidet i Oslo ble organisert i samarbeid med Helse- og velferdsetaten v/Ellen Tronsmo

Drammen.

Ledere fra helsestasjon, barnehager, skoler, Senter for oppvekst (som bla omfatter barneverntjenesten og PPT) og Introduksjonssenteret for innvandrere og flyktninger deltok på informasjonsmøte.

Veiledeopplæringen startet i april med 24 deltakere; 12 med minoritetsbakgrunn og 12 etnisk norske. Deltakere kom fra Fjell og Brandengen skole, Fjell barnehageområde, helsestasjon, Introduksjonssenteret for innvandrere og flyktninger, og fra Senter for oppvekst.

Minoritetsveiledernes morsmål var tyrkisk, kurdisk, persisk, albansk, tamil og spansk. To veilederne fra en skole sluttet ved oppstart.

I foreldregruppene var det mange fedre som deltok, av 42 deltakere var 17 menn. Det var også tre ektepar. Drammen hadde også flest mannlige veiledere.

Arbeidet i Drammen ble organisert i samarbeid med Utviklingstjenesten v/Glenny Jelstad

Stavanger.

På informasjonsmøte i Stavanger deltok representanter fra Flyktningsseksjonen, Johannes læringscenter, PPT, barneverntjenesten, helsestasjon, barnehager, skoler og kommunenes administrasjon.

Veilederopplæringen startet i November 2004 med 21 deltakere og var avsluttet i mai 2005. Deltakerne i Stavanger kom fra Johannes læringscenter, PPT, Helsestasjonen Byfjord skole, Hinnakirkens barnehage, St. Johannes barnehage og Tastavarden barnehage.

Minoritetsveilederes morsmål var kurdisk, tyrkisk, tamilsk, iransk, og eritreisk. Blant veilederne var det 3 menn.

Arbeidet i Stavanger ble organisert i samarbeid med Johannes læringscenter og helsestasjonen v/ Marianne Fjetland og Åse Tomine Berge.

5. Gjennomføring og resultat av evalueringen.

Selve evalueringsopplegget hadde følgende innhold:

1. *Loggbøker med beskrivelse av hvert møte*; om foreldrenes forståelse og engasjement, veilederrollen, om egen formidling av innhold i programmet, bruk av sensitiviseringsmetoder og om frammøte.
2. *Utfylt skjema med profil av deltakerne* (data om antall barn, foreldrenes bakgrunn mht. fødested, alder, når de kom til Norge, yrke, norskkunnskaper, hvordan de opplever å bo i Norge etc.)
3. *Post-intervju med foreldrene om verdien av deltagelse i gruppen.*

På denne måten har vi fått tilbakemelding fra veilederne som deltok i opplæringen, og gjennomførte de 12 møtene, og fra foreldrene som deltok i møtene.

Som det fremgår av tabell 1 var det 3 *veiledningsmøter* i løpet av selve sensitiviseringsopplegget, også det ble en viktig kilde til evaluering av opplegget, manualen og gjennomføringen.

I ICDP Programmet er *kvaliteten av gjennomføring* viktig fordi selve utfallet og effekten av intervensjonen er ikke bare avhengig av programmet, men av kvaliteten av gjennomføringen.. Tabell 3 nedenfor gir et inntrykk av hvordan gjennomføringen har vært i Oslo, Drammen og Stavanger.

**Tabell 3: Gjennomføring av sensitivisering.
(Oppsummering fra loggbøkene)**

	Oslo gr.I	Oslo gr. II	Drammen	Stavanger
Deltagere	33 deltagere, alle kvinner.	42 deltagere, 41 kvinner, 1 mann.	42 deltagere, 25 kvinner, 17 menn.	32 deltagere, 30 kvinner, 2 menn.
Rekruttering	Brev, telefonkontakt, info.møte. Gikk greit	Brev, telefon og direkte kontakt. Kjennskap viktig	Vanskelig til tross for aktiv innsats m brev, telefon og info.møte. Kjennskap til veil. viktig	Tatt utgangspunkt i de som en kjente fra før. Invitert v brev telefon/oppmøte
Oppmøte	Jevnt over bra, noe frafall. En gruppe ringte før hvert møte	Jevnt over godt, lite frafall	Godt, få men trofaste deltagere	Veldig godt, flere grupper hadde fullt oppmøte hver gang
Gruppene som de opplærte veiledere gjennomførte	6 grupper, en var en del av norskopplæring. Gruppen med 11 ble litt for stor	8 grupper, ca 6 i hver. Ble godt kjent etter hvert.	10 grupper, ca 4 i hver. En gruppe på norsk (blandet nasjonalitet). Blandet kjønn.	7 grupper. Stort engasjement, viktig møteplass.
Bruk av sensitiviseringsmetoder	Undervisning, video og rollespill; satt to og to og ga hverandre ros	Mye video – også eget materiale. Noe rollespill, veldig godt likt	Positive til DVD (de som hadde tilgang). Diskusjon, undervisning og bruk av bilder. Noen rollespill – blandet mottagelse.	Noen veldig fornøyd med DVD, andre brukte ikke. Gruppearbeid, rollespill, diskusjon.
Hjemmeoppgaver	Stort sett fulgt opp. ”Gi barnet ros” og historie populært, klipp ut bilder mindre.	Variierende. Historier best likt, klipp ut bilder minst.	Stort sett gjennomført og positivt mottatt. Mest muntlig gjennomføring. Ta m bilde av eget barn populært	Positivt mottatt og godt fulgt opp, stimulerte til diskusjon. I en av gruppene gjorde også fedrene oppg. hjemme

Egen manual	De gruppene som fulgte opp dette hele veien i størst grad gjennomført. Noen gjorde dette på selve kurset.	(ikke kommentert i oppsumm.)	En gruppe unngikk bevisst da de ikke ville belaste foreldrene, men tenker etterpå at det kunne vært lurt. De andre gruppene ok.	Variierende fulgt opp. Best resultat der veil. nevner og jobber med denne gjennom hele kurset.
<i>Temaene:</i> Kulturelle forskjeller	Veldig populært tema	Interessant. Bør være til stede gj. hele kurset	Populært og engasjerende.	Populært og interessant – fant like mange likheter som forskjeller. Positivt norsk veileder .
Emosjonelle dialog	Noen syns det var lite nytt, men så en virkning.	Positivt å bruke bilde.	(ikke kommentert i oppsummeringen)	Fenget veldig hos noen grupper, særlig de som var lite vant med ros fra før. Litt like dager
Mening og utvidelse	(ikke kommentert i oppsumm.)	Vanskelig å skille mellom dag 5-7.	Minst engasjerende, noen slo sammen to av kveldene	Stort sett engasjerende, men tema 6 og 7 for likt.
Regulering og grensesetting	Grensesetting populært	Veldig engasjerende	Positiv grensesetting nytt og nyttig.	Nytt og spennende.
Ungdom	(ikke kommentert i oppsumm.)	Engasjerende – også for de med små barn	Viktig, selv for de med små barn.	En gruppe syns to dager er for mye, men ellers godt mottatt.
ICDP-manualen	(ikke kommentert)	Ønsker mer flyktningrelatert stoff	Godt arbeidsredskap, bra med struktur på møtene.	Ønsker enklere språk

Som tabellen over viser, varierer gruppene en del i sine kommentarer fra loggbøkene. Enkelte har trofast gjennomført opplegget slik det er beskrevet i manualen, mens andre har slått sammen og kortet ned opplegget. Alle gir en samlet positiv tilbakemelding, men med litt forskjellig vektlegging av forskjellige sider ved programmet.

Andre kommentar til gjennomføringen

Veilederne har brukt mye tid og krefter på rekruttering.

Her ligger den største utfordringen. Når gruppene er i gang er det lite frafall.

Dette skyldes da naturlige årsaker som sykdom etc.

Det var mødre som ønsket å delta, men som trakk seg fordi de ikke hadde noen som kunne være sammen med barna. Noen grupper organiserte barnepass (alenemødre med flere barn). Andre la gruppemøtene innenfor barnehagetid, eller som en del av mødrenes norskopplæring. De fleste mødrene ordnet med barnepass selv. Som helhet har det vært lite frafall.

En av målsettingene for prosjektet var: "Utvide prosjektet til nye grupper av minoritetsforeldre, med særlig vekt på de som en antar vil være i risikozonen" Veiledere "plukket" ikke ut foreldre, men inviterte til åpne informasjonsmøter ved skolene, i bydelene, tok kontakt med foreldrene tilhørende barnehager og helsestasjoner med utgangspunkt i foreldrenes morsmål.

Mange av foreldrene som deltok viste seg å være i en situasjon som kan betegnes som risiko mht utøvelse av foreldrerollen. Noen var nyankomne flyktinger, noen analfabeter, det var foreldre med mange barn, stor arbeidsbyrde og mange med dårlig økonomi.

Andre foreldre behersket norsk, var i arbeid og hadde bodd i Norge i mange år.

Mange av veilederne synes de hadde knapphet på tid til rekruttering, gjennomføring, forberedelser og etterarbeid. For flere av veilederne var tid til opplæring og gjennomføring av foreldregupper for dårlig tilrettelagt på arbeidsplassen, noe som i perioder virket inn på motivasjonen.

Ut fra erfaringene i Drammen ble det før oppstart i Stavanger arrangert et eget informasjonsmøte med deltakerne og deres tjenestestedsledere. De ble bla informert om omfanget av opplæringen, slik at de på forhånd kunne legge forholdene til rette.

Veilederne opplevde den faste møtестrukturen som en trygg ramme både for foreldrene og seg selv og uttrykte at denne bidro til at foreldre både viste åpenhet og humor på møtene.

Veilederne mente at veiledermanualen var et godt arbeidsredskap. Den ble brukt flittig under forberedelse til hvert møte. Flere av minoritetsveilederne oversatte deler av teksten til morsmålet før et tema ble formidlet til foreldrene.

Noen arbeidet med å finne forklaring på enkelte sentrale begrep som ikke fantes på deres morsmål. Noen ønsket at en del begrep blir forklart nærmere i manualen og at det gis flere eksempler.

De fleste brukte DVD aktivt både ved rekruttering og i gruppene.

Veilederne sa at mange av foreldrene likte å få belyst temaene også visuelt.

Noen brukte deler av videoene i foreldreveiledningsprogrammet og opplevde at foreldre synes det var spennende å få "se inn i norske hjem"

Noen nevnte som et problem at arbeidsplassen ikke hadde DVD spiller.

Noen ønsket flere nasjonaliteter representert i DVD, samt eksempler på barn og foreldre i andre situasjoner enn hjemme, for eksempel i butikken, ved henting i barnehage/SFO etc.

Veiledernes kommentar når det gjelder effekt og resultat etter gjennomført kurs.

De aller fleste deltakerne var mødre.

Det ble ikke tatt spesielle hensyn som antall barn, barnas alder, hvor lenge mødrene hadde bodd i Norge etc. ved sammensetning av gruppene.

Mødrene hadde en ting felles; å være etnisk minoritetsspråklige mødre i Norge.

Det har vært viktig å møte mødrene der de er, som likverdige personer.

Mødrene ble engasjert når de opplever at de blir lyttet til, når de ble møtt som en ressurs for sine barn og når det å være tospråklig ble sett på som en styrke.

Noen av mødrene har fått arbeid i etterkant av kurset og noen har begynt på norskkurs.

Flere av veilederne sa at mange av de mødrene som samtidig deltok på norskkurs viste framgang i norsk mens de gikk i gruppen. Det ser ut til at mødrene i tillegg til å bli tryggere i sin morsrolle også har fått økt selvtillit på andre områder.

”Fedre har mye kjærlighet og er glade i barna sine, men viser det ikke.”

(Mor fra Stavanger)

Mødrene var opptatt av hvordan de erfaringene de selv gjorde gjennom deltakelse i gruppene også kunne nå fedrene. Mange delte sine erfaringer med fedrene og noen gjorde hjemmeleksene sammen med dem. Andre sa at mennene ikke var interessert og/eller at de hadde andre familiemedlemmer som var skeptiske. Noen menn tok kontakt med veilederne, for å fortelle om at de var glade for at ektefellen gikk på kurs og om positive endringer hos ektefellen og ungene. Gjentakende utsagn fra mødrene var ”dette bør mannen min også ha” I rekruttering av veiledere er det viktig å lære opp menn som veiledere, slik at det kan dannes flere fedregrupper, grupper med ektepar og blandede grupper.

Veilederne uttrykte at de lærte mye av møte med hverandre (etnisk norske og minoritetsspråklige veiledere) og at de fikk ny innsikt og forståelse i møte med foreldrene. Etnisk norske veiledere fikk kunnskaper om andre oppdragelseskulturer, som ga økt kompetanse i samarbeid med minoritetsspråklige foreldre og morsmålsassistenter/lærere på arbeidsplassen. Mange sa at de generelt var blitt tryggere i kontakten med minoritetsspråklige foreldre.

Minoritetsveilederne fikk økt bevissthet mht å ta i bruk sin kulturforståelse for å styrke samarbeid og kommunikasjon mellom personalet og foreldre på egen arbeidsplass. De fikk økt sin kompetanse om norske oppdragelseskulturer. Mange opplevde at de fikk en økt yrkesstatus.

En etnisk norsk veileder fortalte hvordan minoritetsveilederen i barnehagen tok hånd om situasjonen da flere av barna og foreldrene var berørt av flomkatastrofen i Sør-øst Asia. Hun hadde fått kunnskap, et redskap og selvtillit gjennom opplæringen som hun brukte i denne situasjonen.

Veilederne opplevde opplæringen som berikende også ovenfor egen familie og barn. Noen sier de har fått en tenkning og holdning som fører til at de handler på en annen måte enn tidligere.

Veilederne opplevde foreldrene som svært ivrige og positive.

Foreldrene deltok aktivt og arbeidet ivrig med bevisstgjøring og utprøving av samspill med barna sine hjemme. Veilederne opplevde foreldrene som svært engasjert og strevde ofte med å holde møtetiden. Mange av foreldrene hadde aldri utvekslet erfaringer om barna med andre foreldre.

Minoritetsveilederne var positivt overrasket over foreldrenes åpenhet mht å dele erfaringer med andre foreldre, noe som også fungerte bra i grupper med begge kjønn. Tema om kulturforskjeller, gi ros og anerkjennelse, positiv grensesetting og planlegging engasjerte foreldrene mest.

I evalueringen av den meningssskapende dialogen var tilbakemeldingene mer ujevne, både mht formidling hos veilederne og foreldrenes engasjement.

Det må derfor gjøres noen endringer rundt dette tema i veilederens opplæring.

Et unntak her var når foreldrene skulle finne historier fra egen oppvekst/kultur, formidle den til barna og bringe erfaringene tilbake til foreldregruppen.

Det var en oppgave som tydelig engasjerte foreldrene.

De fleste foreldrene har laget manual. Beskrivelse av foreldrenes arbeid med egen manual er lite referert i loggbøkene.

Når manualen bør påbegynnes, hvor den bør lages (hjemme eller i gruppe), hva den kan inneholde og hvordan den kan utformes(ideer) kommer lite fram i loggbøkene og bør drøftes mer under veilederopplæringen.

Gjennomgående rapporteres det at veilederne ønsket å lære mer om positiv grensesetting, om hverdagen til minoritetspråklige i Norge, om ungdom, og om vold som oppdragelsesmetode.

.

Deltakernes kommentar etter gjennomført kurs

(Fra post-intervju med foreldrene om verdien av deltakelse):

Fra intervjuet meldes det om positive tilbakemeldinger fra foreldrene.

Gjennomgående kommenterte de at det hadde vært godt å kunne diskutere vanskelige temaer i trygge omgivelser.

Foreldrene sa at de har lært veldig mye av å dele erfaringer med andre foreldre.

De ble mer klar over hva som er riktig for dem selv i foreldrerollen og har også fått vite mer om norske foreldres praksis/verdier og hva de strever med.

Flere har fått positive tilbakemeldinger fra ektefellene om sin endrede praksis, og noen fra barnehagen.

Noen sier at det er positivt at foreldrene i gruppen har barn i ulike aldre, slik lærer de om barn på ulike alderstrinn.

Foreldrene opplever det som forutsigbart med en fast struktur og fast agenda på møtene.

Her er noen av foreldrenes uttalelser etter kurset::

”Kurset har vært veldig interessant. Jeg har hatt det moro og har lært nye måter å takle hverdagen på en fornuftig måte”
(Mor med pakistansk bakgrunn bosatt i Oslo)

”Jeg har fått mulighet til å bli kjent med barna mine på en ny måte”
(Far med tyrkisk bakgrunn bosatt i Drammen).

”Det er fantastisk å ha kurset på sitt eget morsmål og kunne forstå alt. Jeg har virkelig sett fram til å gå på kurset hver uke, det er synd at det nå er siste gang.”
(Mor med tyrkisk bakgrunn bosatt i Stavanger)

Andre foreldres kommentarer:

”Har fått et bedre forhold til barna, som virker mer fornøyde.”

”Har forstått at vanskelige situasjoner kan forandres”.

”Har lært mer om hvordan barn tenker og reagerer.”

”Snakker til barna på en positiv måte og er blitt roligere selv”.

”Er mer bevisst i samvær med barna, gir dem mer tid og oppmerksomhet. Gjør lekser sammen med barna.”

”Har fått mindre avstand til barnet mitt, nå kommer det og forteller meg ting”.

”Har blitt mer kjent med barna mine på en ny måte.”

”Har lært hvordan jeg kan trøste”. ”Nå svarer jeg på det barna spør om.”

Hva synes foreldrene kunne forbedres

Der det var få deltakere i gruppen ønsket de seg flere foreldre for å få mer erfaringsutveksling.

Mange ønsket at kurset skulle vare lenger, og mange ønsket oppfølging.

De med flest store barn ønsket mer om ungdom, flere eksempler og mer materiale. Noen med småbarn ville ha mindre om ungdom, - da ungdomstiden er langt fra deres hverdag, mens andre med små barn hadde stort utbytte av å snakke om egen ungdomstid.

Flere ville gjerne møte norske foreldre i etterkant av opplæringen.

Sammenfattende om forbedringer:

Egenskaper ved programmet:

- Mer om grensesetting.
- Mening og utvidelse må gjøres mer forståelig
- Mer om ungdom
- Mer om temaet familiekonflikt
- Vil lære mer om barns utvikling
- Mer teori
- Mer skriftlig informasjon om temaet regulering
- Bør være mer konkret
- Mer om kulturelle forskjelle

- **Praktiske forhold:**
- Kurset burde vare lenger
- Mer bruk av video/DVD
- Begge foreldrene burde delta
- Flere deltagere
- Færre dage
- Behov for barnepass
- Norske foreldre burde delta
- Kurset bør være obligatorisk

En del av disse kommentarene er i innbyrdes konflikt i den forstand at samtidig som en ønsker mer om de forskjellige temaer så ønsker en også færre dager. En ønsker mer teori, men også at det skal være mer konkret...

Likedan får en et inntrykk av at både veiledere og foreldre ofte gjentar det de allerede på forhånd opplever som viktig, for eksempel om grensesetting. Ut fra vår vurdering bør følgende kommentar tas til etterretning i forbindelse med forbedring av manualen:

- **Mer om ungdom, ungdom og grensesetting, mer om vold som oppdragelsesmetode.**
- **Forbedring av hvordan mening og utvidelse presenteres slik at disse teamenes betydning blir klargjort for både veiledere og foreldre. Mer fortellende tilnærming.**
- **Mer om kulturforskjeller – med øvelser som levendegjør forskjellige reaksjoner i praktiske møte-situasjoner**
- **En bør inkludere mer om hvordan rekruttering best kan skje og forberedes.**

Tabell 4: Sammenfatning av resultater fra evalueringen

Vurderings-Kategorier:	Samlet fra alle fire gruppene inklusiv foreldre
Gjennomføring av de 12 møtene	Stort sett meget vellykket gjennomføring, lite frafall, humor og glede kommer til uttrykk. De aller fleste veiledere forsetter med nye grupper Negativt: Et par grupper kuttet ut hjemmeoppgavene og slår sammen møter - reduserte meningsdialogen Hovedutfordring var rekruttering til foreldregruppene
Hovedinntrykk av effekt fra veileder/foreldre	Større bevisstgjøring om barna og deres betydning for barna, bruker mer tid på barna og gjør ting sammen, betydning av anerkjennelse og nærhet, positiv grensesetting med forklaring. Viktig med erfaringsdeling. Dette bidrar til nettverksdannelse og vennskap foreldrene imellom. Viktig med bevisstgjøring av kulturelle forskjeller.
Hva som fremheves	Viktig for dem å kunne uttrykke seg på sitt eget morsmål særlig om intime forhold.

Hva bør forbedres korrigeres i gjennomføring?	Bør bruke mer tid på rekruttering, det bør forberedes en strategi for rekruttering som bør inn i manualen. Muligheter for DVD fremvisning av filmene bør være obligatorisk. Møter kan ikke sammenslås, temaer og hjemmeoppgaver kan ikke utelates. Viktig at alle ledd forstår at innsikt og praktisk forandring i samspill og relasjoner tar tid. Presisering ovenfor overordnede at denne opplæringen krever langsiktig deltakelse og engasjement, og at seleksjon av hvem som deltar er derfor viktig. Det må skapes rom for gjennomføring.
Hva bør forbedres i programmet	Mening og utvidelse bør formuleres mer i retning av en fortellingstilnærming der også livs- og familiehistorie kan trekkes inn. Betydningen av dette må sterkere fremheves. I forbindelse med regulering bør også vold som oppdragelsesmetode inkluderes i veilederopplæringen. Mer om ungdom og ungdomsproblemer og identitet Mer om morsmålets betydning og tospråklighet.

6. Videreføring.

De største gruppene av innvandrerbefolkningen med ikke vestlig bakgrunn er fra Pakistan, Vietnam, Irak, Hercegovina, Somalia, Iran, Tyrkia og Sri Lanka. De største flyktningegruppene er fra Irak, Bosnia-Hercegovina, Vietnam, Iran, Serbia og Montenegro, Sri Lanka og Somalia. Ut fra Statistisk sentralbyrås oversikt over bosted for innvandrere fra ikke vestlige land er rekkefølgen over de 18 kommunene med flest innvandrere slik:

Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim, Drammen, Bærum, Kristiansand, Skedsmo, Asker, Fredrikstad, Sandnes, Skien, Lørenskog, Sarpsborg, Moss, Tromsø, Sandefjord og Arendal.

Nesten halvparten av alle barn i Norge med innvandrerbakgrunn bor i Oslo, og innvandrerbarna fra tredje verden utgjør nesten halve barnebefolkningen i enkelte bydeler i Oslo.

Ved videreføring av programmet til nye kommuner er det viktig å se på flere forhold som antall etniske minoriteter, bosted, språkgrupper og familienes naturlige møtesteder.

Ansvar for arbeid med opplæring og videreføring bør forankres i institusjoner som arbeider med, og har et spesielt ansvar for etniske minoriteter.

En må se på behovet for opplæring av veiledere og trenere i denne spesielle varianten av foreldreveiledningsprogrammet og planlegge hvordan arbeidet skal videreføres.

Det bør legges til rette for oppfølging gjennom etablering av nettverk for veilederne hvor de kan dele erfaringer, få veiledning og motta informasjon. Gjennom kjennskap til foreldrenes ønsker og behov, som gruppe, kan veilederne også bidra til et tettere samarbeid mellom foreldrene og de institusjoner der barna er, som barnehage, skole, SFO, fritidsklubber etc.

Introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger skal bidra til lettere og raskere integrering og skal innføres i alle kommuner som bosetter flyktninger. Ordningen tar sikte på å gi grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv, og forbrede for deltakelse yrkesliv og utdanning. Den totale situasjonen for nyankomne familier kan lett føre til at foreldrenes sensitivitet for barnas behov kan komme i bakgrunnen. Veiledere fra Oslo, Stavanger og Drammen samarbeider om utprøving av foreldreveiledning i Introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger.

Veilederopplæring i nye kommuner i 2006

En ny gruppe veiledere fra Skedsmo, Aurskog-Høland og Rælingen kommune er under opplæring. Trondheim, Bergen, Ørsta og Kristiansund gis tilbud om opplæring.

Treneropplæring i 2006

Det gis tilbud om treneropplæring i Oslo til de kommunene som har deltatt i veilederopplæringen.

7. Informasjon/ innlegg på konferanser.

Etter forespørsel har vi deltatt på:

- Fredagsforum for bydelsbarnevernet og Barne- og familieetaten.
- Nettverkssammenkomst, Barne- og familieetaten, Bakkehaugen Familieavdeling.
- Dansk nettverk for relations-og ressourcorienteret pædagogik.
- På konferansen ”Barnevern, minoriteter og foreldreskap-teori og praksis i flerkulturelt arbeid” arrangert av NOVA.
- Vi har mottatt henvendelser fra Barnavårdcentraler i Stockholm og en familjecentral i Gøteborg om arbeidet som nå pågår.
- Deltatt i referansegruppe, og undervist ved prosjektet ”Forebyggende familiearbeid med sikte på bedre integrering”. ved Sentrum familiekontor.
- Nettverksmøte for veileder i Oslo kommune
- Nettverksmøte for de som arbeider i Introduksjonsprogrammet i Oslo, Drammen og Stavanger.
- OXLO- seminar, Hvordan styrke foreldrene ut fra deres egne ressurser.
- Konferanse, Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) Til barnets beste, Myndiggjøring og deltakelse i det flerkulturelle Norge.
- FUG ved oppstart i deres prosjekt i Bergen, i 2 skoler og 2 barnehager
- Centum for folkehelsen, Vagledande samspel i foreldragrupper, Stockholm.

8. Appendiks: Rapporter fra Oslo, Stavanger og Drammen.

Barne-og familiedepartementet inviterte prosjektledelsen samt representanter fra kommunene som deltok i prosjektet til møte i august 2005. Formålet var å oppsummere de erfaringene som ble gjort i løpet av prosjektperioden.

Videreføring i Oslo kommune

Oppsummering av ICDP programmet for familier med minoritetsbakgrunn i Oslo i 2004 og 2005

Helse- og velferdsetaten (HEV) ble i februar 2004 gitt et ansvar for å tilrettelegge opplæringsprogram i ICDP – foreldreveiledning tilpasset etniske minoriteter. I dette notatet gir vi en orientering om HEVs rolle i arbeidet med å gjennomføre programmet samt bidra til å implementere bruken av ICDP i bydelene.

I 2004 og 2005 er det gjennomført opplæring av to kull veiledere for til sammen 38 deltakere. Det er professor Karsten Hundeide og prosjektleder Mona Hannestad som har hatt ansvaret for å gjennomføre undervisningen. HEV har hatt en vertsfunksjon for programmet. Dette har medført et ansvar for å rekruttere deltakere samt sørge for lokaler til opplæringen.

36 av 38 deltakere er rekruttert fra bydelene i Oslo kommune. Av disse representerer halvparten 9 ulike etniske minoritetsgrupper, mens den andre halvparten er etnisk norsk. De minoritetsspråklige kommer fra: Filippinene, Nepal, Tyrkia, Iran, Pakistan, Somalia, Nigeria, India og Sri Lanka. 23 av deltakerne har sitt arbeidssted i barnehage/pedagogisk fagsenter/språkenhet for barn og unge, seks kommer fra helsestasjon, tre kommer fra barnevernet, mens fire kommer fra nærmiljø og integreringstiltak i bydelene. Følgende syv bydeler har deltatt med to eller flere deltakere: Alna, Bjerke, Gamle Oslo, Grorud, Grünerløkka, Nordre Aker, Vestre Aker og Søndre Nordstrand. Disse bydelene har ikke deltatt i veilederopplæringen: St. Hanshaugen, Sagene, Stovner, Ullern, Østensjø, Nordstrand og Frogner.

Opplæringen har vært meget vel mottatt. En indikasjon på dette er at alle bydelene som har fått utdannet veiledere driver pr dd foreldreveiledningsgrupper. Også i Oslo kommune sentralt er det interesse for og ønske om å videreføre ICDP programmet. Som et bidrag til å opprettholde veilederens engasjement og interesse for bruk av ICDP metoden, har HEV i samarbeid med Mona Hannestad etablert et ICDP nettverk for veiledere i Oslo. Første møte ble avholdt oktober. Det vil bli avholdt tre møter i 2006. I tillegg vil vi bygge opp en database over ICDP veiledere.

Inneværende høst har HEV med prosjektstøtte fra UDI drevet fire foreldreveiledningsgrupper for deltakere på Introduksjonsordningen, det vil si overfor nyankomne flyktninger. Det har vært stor etterspørsel etter å delta i programmet. Deltakerne kommer fra syv ulike nasjonaliteter og følgende fire språkgrupper blir brukt: arabisk, dari/persisk, somalisk og burmesisk.

Ved gjennomføring av dette prosjektet er det gjort viktige erfaringer om betydningen av å styrke foreldre rollen når familier etablerer seg i et nytt land. Det er også verdt å merke seg at deltakerne har knyttet vennskap seg i mellom. De foreløpige erfaringene vil bli evaluert og omtalt i egen rapport. HEV vil søke midler om videreføring av forsøket.

HEV ønsker å samarbeide med Bufdir og VST om **ICDP treneropplæringen** for opptil ti personer i 2006. Denne treneropplæringen må ha som mål at fremtidige trenere

- gir opplæring til nye ICDP veiledere som kan drive ICDP grupper i alle bydeler
- kan ha et veilednings- og koordineringsansvar overfor veiledere i egen bydel

HEV ser betydningen av å bidra til å videreføre Foreldreveiledningsprogrammet ICDP i Oslo kommune. Programmet representerer en tenkning, holdning og handling som samsvarer med en ønsket utvikling i arbeidet med minoritetsspråklige familier i Oslo.

Ellen Tronsmo
rådgiver

Bydel Grorud

Bydel Grorud har de siste par år hatt stor tilflytning av familier med minoritetsspråklig bakgrunn fra Indre Oslo, Nord Norge og Vestlandet. Fødselstallene innen familier med minoritetsbakgrunn har økt. I denne forbindelse, merker vi økning i søknader om barnehageplass. Bydel Grorud har ca. 60 % dekning på barnehageplasser. Vi har parallelt en økning av barn uten barnehageplass. Det er ofte slik at mange familier har flere barn og en inntekt, slik at ordinær barnehageplass er for enkelte ikke aktuelt.

Bydelen har økt press på tjenesten barnevern. Vi har mange kvinner med psykiske problemer pga isolasjon og manglende språkkunnskaper. Helsestasjonene melder at flere og flere familier sliter med sin barneoppdragelse. Familieveileder i bydelen har mange store tunge familiesaker, med behov for hjelp til blant annet grensesetting. Barnehagene etterlyser tiltak som kan avlette deres hverdag, med barn med store behov og støtte.

Den samordnende tjeneste i språkenheten har kontakt med mange av disse familiene, og ser behovet for å jobbe alternativt og jobbe tverrfaglig. Høst 2003 deltok Bydel Grorud i et tverrfaglig prosjekt hvor det er blitt utdannet flere ICDP- veiledere (International Child Development Program) I løpet av 2004 deltok vi i et samarbeidsprosjekt mellom BFD og ICDP Norge - Foreldre veiledningsprosjektet. Det er blitt utdannet 4 minoritets veiledere og etnisk norsk i språkenheten, samt 3 norske veiledere, helsesøster, familie-veileder og styrer/ veileder fra språkenheten. Det har blitt holdt foreldergrupper på Somalisk, Urdu og Tamilsk. Det har blitt utdannet en trener (tjenesteleder i språkenheten) som skal utdanne veiledere, slik at vi får en spredning til alle barnehagene, helsestasjon og barnevern, tverrfaglig tjenester og norsk lærere i bydelen.

Vi ser et stort behov i bydelens befolkning for tiltak som er med på å styrke foreldrene i foreldrerollen og for vår minoritetsbefolkning i tillegg kunnskap om det norske samfunn.

Vi ønsker å implementere denne metoden inn i flere enheter i bydelen, hvorav norskundervisningen er en av disse.

Det vil fortsatt satses på forelderveiledning, hvor hovedmålet er å tilrettelegge tiltak som styrker foreldrene som oppdragere og omsorgspersoner. En mor som deltok i en av gruppene sa det på denne måten, ”Jeg opplever å bli sett og at det jeg gjør er viktig. Jeg forstår bedre verden barna mine er i”.

Hovedfokus vil legges på foreldre med innvandrerbakgrunn. Et av mange tiltak som dreier om rekruttering til inkludering. Dette satsingsområdet er forankret videre opp i systemet.

Det er etablert en tverrfaglig ressursgruppe som vil arbeide med kvalitetsikring, spredning og retningslinjer. Gruppen består av ICDP veiledere og en trener.

Tove Jeppsson, Tjenesteleder
Ane Pettersen, Styret/ veileder

Bydel Alna

Vi har vært to medarbeidere fra Barnevernheten Alna som har deltatt på opplæring som veiledere i ICDP.

Under opplæringen rekrutterte vi 6 pakistanske kvinner til kurset. Kvinnene på kurset ønsket alle at deres ektefeller skulle få det samme tilbudet.

En medarbeider er veileder for en somalisk gruppe i regi av helse og velferdsetaten, kurset inngår i Introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger.

For å nå ektefellene til de pakistanske kvinnene vi har hatt på kurs måtte vi tenke alternativt. Fedrene jobbet på ulike tider av døgnet. Vi fant ingen tid hvor alle kunne møtes. Vi valgte derfor å bruke en helg med 2 påfølgende kvelder og 1 lørdag formiddag.

Våre erfaringer så langt er at rekruttering av deltakere til kurset er tidkrevende. Vi har hatt mange telefoner samt at vi har vært hjemme hos alle deltakerne og informert om kurset.

Det vi ser er at kurset har bidratt til et større nettverk for de som har deltatt. For å holde på dette har vi hatt to oppfølgingsdager hvor vi har fått høre litt om hvordan de har nyttiggjort seg kurset og om de fortsatt har kontakt med hverandre. Deltakere sier at de treffes og snakker sammen ofte.

Vi har fått mange tilbakemeldinger fra deltakerne om at de bruker temaene fra kurset. En mor som har sin sønn i gruppe her på Gjestehuset fortalte at sønnen ikke ville være i gruppe. Mor hadde svart: jo du skal, gutten hadde skreket tilbake og sagt nei jeg vil ikke. Mor sier at da tenkte hun at nå må hun bruke det hun hadde lært på kurset. Hun satte seg ned og snakket med gutten, fortalte hvorfor gruppe var bra for han. Mor sier at det gikk bra.

Flere eksempler har vi fått tilbakemeldinger på at temaene er virkningsfulle.

Helgekurset med pakistanske fedre var svært vellykket. Vi hadde tenkt mye i forkant på at fedrene ikke fikk samme mulighet til egen-aktivitet i forhold til egne barn. Vi valgte derfor å benytte mye rollespill og gruppearbeid. Dette var helt nytt for fedrene, men de sa at de fikk mange aha opplevelser i rollespillene. De sa også at de hadde fått nye erfaringer om hvordan snakke med barna og virkninger av det. De sa de kunne føle det på kroppen i rollespillene når de ble møtt positivt og negativt.

Vi er blitt kontaktet av andre pakistanske kvinner som har hørt om kurset og ønsker å få det samme tilbudet.

En medarbeider har meldt sin interesse for opplæring som ICDP trener. Begrunnelsen for det er at vi har mange ulike minoritetsgrupper i bydel Alna. Barnevernheten Alna ønsker å bruke foreldreveiledningskurset i flere familier. For å få dette til trenger bydelen veiledere fra forskjellige kulturer.

I januar/februar 06 starter vi opp med et nytt kurs rettet mot pakistanske foreldre. Barnevernheten Alna har allerede flere aktuelle, samt at vi har mange som har meldt sin interesse.

Vi er også blitt forespurt om å holde kurset for norske foreldre.

Bente Holen
Lokale tiltak, Gjestehuset
Barnevernheten Alna

ICDP forelderveiledning i Stavanger kommune 2004-2006

Barne- og familiedepartementet inviterte våren 2004 Stavanger kommune til å delta i et forsøk med ICDP- forelderveiledning til familier med minoritetsbakgrunn. Dersom Stavanger kommune ønsket å delta i forsøket ville departementet gi 2 trenere og 22 veiledere opplæring i metoden. Stavanger kommune aksepterte tilbudet.

Den tverrfaglige gruppen for innvandrere/flyktningområdet i fagstab Oppvekst og levekår Stavanger kommune var styringsgruppe for prosjektet. Den praktiske gjennomføringen ble administrert av en nettverksgruppe bestående av en representant for fagstab Oppvekst og levekår, virksomhetsleder for helsestasjonene, en helsesøster og en førskolelærer. De to sistnevnte tok trenerutdannelsen i Oslo fra mai 2004 til februar 2005.

Nettverksgruppa startet 16. august 2004 rekrutteringen av de 22 deltakere til veilederopplæringen. Det var en spennende og krevende jobb.

De 22 deltakerne som ble plukket ut representerte følgende virksomheter:

11 deltakerne fra Johannes Læringssenter (Senter for tospråklig opplæring i Stavanger)

Av disse var 3 lærere, 1 førskolepedagog, 6 tospråklige lærere og 1 barnehage assistent.

2 deltakere fra skolefritidsordningen på en skole, skoleassistenter

4 deltakere fra barnehage, 3 var pedagoger og 1 var assistent

1 deltaker fra PPT, spesialpedagog

1 deltaker barnevernet, barnevernspedagog

2 deltakere fra helsestasjon

9 av deltakerne var etnisk norske og 9 av deltakerne hadde etnisk minoritetsbakgrunn. Disse representerte følgende språkgrupper: tyrkisk, eritreisk, kurdisk, indonesisk, iransk, somalisk, tamilsk, singalesisk og engelsk

Professor Karsten Hundeide ved UiO og prosjektleder Mona Hannestad stod for opplæringen. De to trenerkandidatene hospiterte ved utdanningen og hadde ansvaret for organisering og praktisk gjennomføring.

Prosjektet var svært vellykket, tilbakemeldingene fra veiledere og foreldre var positive. På bakgrunn av dette bestemte Stavanger kommune seg for å utvide prosjektet. Det ble i desember 2004 søkt UDI om prosjektmidler for å kunne jobbe med ICDP både på Johannes læringscenter i forhold til forelder i Introduksjonsprogrammet og for å ytterligere kunne implementere ICDP programmet i kommunale virksomheter. De to som hadde fått trenerutdanning i pilotprosjektet i 2004-2005, Åse Tomine Berge helsesøster og Marianne Fjetland førskolepedagog, ble sentrale aktører i satsningen.

Videre satsning i Stavanger ble organisert på følgende måte høsten 2005.

Overordna ansvar: Direktør for Oppvekst og levekår ved fagkonsulent barnehage Kristine Sjo Styringsgruppe: Virksomhetsleder helsestasjonen Torunn Teigen, rådgiver ved Oppvekst og levekår Kristine Sjo, prosjektleder Marianne Fjetland, prosjektmedarbeider Åse Tomine Berge. Gruppens arbeidsoppgaver er:

1. Samlingspunkt for ICDP –henvendelser til Stavanger kommune
2. Utdanne nye ICDP –veiledere, implementere ICDP i virksomhetene i Stavanger kommune.
3. Oppfølging av nyutdannede ICDP – veiledere, hvordan bruke disse videre
4. Serve ICDP- nettverket som består av alle i Stavanger kommune som har ICDP- utdanning
5. Kontakt med Norgesgruppen for ICDP samt, kontakt andre ICDP – nettverk.

Marianne Fjetland
prosjektleder

ICDP – foreldreveiledning for minoritetsspråklige foreldre i Drammen kommune.

Drammen kommune fikk i mars 2004, tilbud om opplæring av inntil 26 veiledere. Etter en hektisk rekrutteringsrunde, aksepterte vi tilbudet fullt ut, og 26 veiledere startet sin opplæring allerede 15. april 2004. 21 stykker fullførte opplæringen.

Forankring og administrasjon.

Kommunaldirektøren for oppvekst, utdanning og sosial har hele tiden vært endelig beslutningstaker. Rekrutteringen av veiledere gikk gjennom virksomhetsledere. Kommunaldirektøren inviterte virksomhetsledere fra skoler (barne- og ungdoms-) og barnehager i de områdene av byen som har flest innvandrere, fra helsestasjonene i samme områder, fra Introduksjonssenteret for innvandrere og flyktninger og fra Senter for

oppvekst (som bla omfatter barnevernsenteret og PP tjenesten) til rekruttering av veiledere i deres virksomheter.

Den praktiske administreringen av veiledningen ble lagt til et prosjekt som hadde som målgruppe tospråklige barn og deres familier. (Prosjektet "Språkskatt – 2003 – 2006).

Gjennomføring

De 26 veilederne ble rekruttert fra følgende virksomheter:

- 7 fra barnehager – 4 fullførte
- 12 fra grunnskole – alle fullførte
- 2 fra ungdomsskole – ingen fullførte
- 1 fra helsestasjon – fullførte
- 2 fra senter for oppvekst – fullførte
- 2 fra Introduksjonssenteret – fullførte

Veiledningsgruppene var språkhomogene: tyrkisk, kurdisk, albansk, urdu og tamil.

Kursdagene ble gjennomført fra 15. april 2004 til 3. mars 2005.

Praktisk tilrettelegging

BFD dekket kursavgift og mat.

Den enkelte virksomhet la til rette for deltagelse på de 9 kursdagene samt for gjennomføring av de 12 veiledningsmøtene. I skoler og barnehager ble disse, uten unntak, gjennomført på kveldstid.

Det ble satt av 5 timer til hver veiledningskveld (2 timer til gjennomføringen og 3 timer til for- og etterarbeid).

Det ble i hovedsak ikke satt inn vikar for kursdagene, men det ble lagt til rette ved at kollegaer eventuelt overtok arbeidsoppgaver (gjelder spesielt skoler og barnehager).

De 60 timene for veiledningsmøtene ble delvis avspasert, delvis tilrettelagt innenfor ordinær arbeidstid.

Vi har fått svært gode tilbakemeldinger fra veiledere og foreldre på at dette er en meget nyttig arbeidsmetode. Samspillet med etnisk norsk og tospråklig veileder var bra, og bidro i mange tilfelle til å øke status og selvfølelse for den tospråklige veilederen. Både foreldre og denne veilederen opplevde at deres erfaringer og kompetanse ble verdsatt og etterspurt på en annen måte enn de hadde opplevd før.

(vi viser også til loggbøker og evaluering gjennomført av ICDP)

Vi ser også noen svakheter:

- Vi hadde vært for lite tydelig på hva opplæringen ville kreve av egen innsats og fravær fra egne arbeidsoppgaver. Selv om virksomheten la til rette for slikt fravær, og det var godt lederforankret, opplevde den enkelte veileder at deres opplæring fikk konsekvenser for kollegaers arbeidssituasjon på en måte verken de eller kollegaene hadde forutsatt.
- Gjennomføringen av veiledningsmøtene var svært ressurskrevende med 12 møter og 2 veiledere til stede i hvert møte, og for- og etterarbeid.

- Opplæringen (kursdagene) hadde stort fokus på de yngste barna. Det hadde vært ønskelig med mer fokus på ungdommer.

Veien videre

Veilederne er nå i gang med nye veiledningsgrupper.

I Drammen har vi besluttet at oppfølgingsansvar for ICDP skal ligge til Senter for oppvekst. Trenerne skal være rekruttert derfra, og ca et halvt årsverk skal avsettes til opplæring av trenere, nye veiledere og samordning/ erfaringsutveksling og kompetansepåfyll til og blant veilederne. Vi håper å få lært opp minst to trenere i løpet av 2006.

Vi driver nå forsøk i skolene og barnehagene for i større grad å kunne implementere veiledningen som del av den ordinære arbeidssituasjonen og som et element i foreldresamarbeidet.

Disse forsøkene inkluderer også utprøving/ vurdering av en "kortversjon" med færre veiledningsmøter.. og møter hvor ikke begge veilederne er til stede i hvert møte. Vi ønsker også å ha økt fokus på hvordan foreldre kan bidra til å bedre barnas språkutvikling, og økt fokus på grensesetting og voldsproblematikk.

Glenny Jelstad
rådgiver